

Průmyslové právo v praxi (2. část)

Ing. Josef Zima

Patent

Právním rámcem pro vznik a trvání patentu je zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, v platném znění. Jeho účelem je upravit práva a povinnosti vznikající z vytváření a uplatnění vynálezů a zlepšovacích návrhů. Patent je dokument udělený Úřadem průmyslového vlastnictví, který po úspěšně proběhlém řízení o přihlášce vynálezu stvrzuje výlučné právo majitele patentu k technickému řešení v něm definovanému.

Patentová ochrana může chránit nejen řešení mimořádně složitá a nákladná, ale i řešení jednoduchá a nenákladná. Neexistuje žádný vztah mezi komplikovaností a náročností problému vyřešeného vynálezem a jeho obchodní úspěšností.

Doba platnosti patentu je maximálně dvacet let od data podání přihlášky vynálezu, ovšem za podmínky, že majitel postupně platí stanovené udržovací poplatky, které s přibývajícím věkem platnosti rostou. Tak může majitel patentu v každém dalším období zvažovat strategickou a ekonomickou vhodnost a výhodnost dalšího udržování platnosti patentu, a tím i jeho účinků. Výjimku tvoří pouze tzv. dodatková ochranná osvědčení pro přípravky na ochranu rostlin (používá se zkratka SPC), kterou lze využít k prodloužení platnosti patentů pro léčiva a pro přípravky na ochranu rostlin. Tím zákonodárce zohledňuje dobu patentové ochrany, kterou přihlašovatel neúčinně spotřebuje na realizaci klinických testů, hledání terapeutického účinku atd. V této době již nelze vynález chránit utajením, je nutné jej zveřejnit, ale přitom jej ještě nelze tržně využít. Tato doba je maximálně pět let po ukončení platnosti základního patentu a je rovněž zpoplatněna.

Po skončení platnosti patentu je jeho předmět volným duševním statkem, který může využívat kdokoliv a kdekoliv bez jakéhokoli omezení. V praxi se lze setkat s případy, kdy někdo nesmyslně platí někomu za patent, který ani nikdy neexistoval, protože přihlášení vynálezu neskončilo úspěšně a patent udělen nebyl, popř. v minulosti patent platil, ale v dané chvíli už platný není, nebo platný je, ale ne v předmětné lokalitě (viz dále).

Teritorium platnosti patentu je rovněž podstatná skutečnost, se kterou je nutné v rozvahách počítat. Na tomto místě pouze poznámka o platné zásadě: účinky patentu působí pouze ve státě, kde je vynález řádně přihlášen a patent i udělen. Dlužno poznamenat, že v tom kterém státě platí přesně tak, jak byl do příslušného jazyka původní text patentu odborně přesně přeložen, na to je třeba při zahraničních patentech pamatovat. Postupy a systémy přihlašování vynálezů do cizích států s náležitostmi budou uvedeny později.

Přihláška vynálezu je dokument, jímž je nutné proces vedoucí k získání patentové ochrany zahájit. Je to typizovaný formulář existující paralelně v papírové i elektronické podobě. Přihlásit je možné každý průmyslově využitelný vynález, který je světově nový, který je výsledkem vynálezecké činnosti a který nespadá do výluk patentovatelnosti, jak je negativně vymezuje zákon. Při poněkud zjednodušeném pozitivním vyjádření pro náš účel je možné vymežit, že patentovatelné jsou ty vynálezy, které jsou využitelné při opakovatelné výrobě v průmyslu, zemědělství, farmaceutickém průmyslu a dalších hospodářských oborech. Vynález však v každém případě nesmí být v rozporu s etickými normami a zásadami veřejného pořádku.

Patentový spis může mít pouze několik stran textu, někdy ale jde o statisíce stran.

Vynálezecká činnost je velmi významnou podmínkou patentovatelnosti vynálezu. Těž se v některých souvislostech mluví o vynálezeckém kroku. Je to kogentní požadavek zákona, který tedy musí být splněn vždy. Je to tzv. subjektivní podmínka patentovatelnosti, požadující, aby přihlašované řešení, pro které je požadována patentová ochrana, odborníku z daného oboru techniky nevyplývalo zřejmým způsobem ze stavu techniky přístupnému veřejnosti.

Stav techniky zahrnuje veškeré poznatky a znalosti v daném oboru zveřejněné kdekoli ve světě, a to k datu podání přihlášky vynálezu. Do stavu techniky k litosti přihlašovatelů také někdy patří i předmět jejich vlastního vynálezu, který si chtějí k ochraně přihlásit.

A to u vynálezu, se kterým nebylo nakládáno před podáním přihlášky dost kvalifikovaně a obezřetně, takže došlo k jeho *předzveřejnění*. Takové případy se stávají přihlašovatelům, kteří nemají základní znalosti průmyslového práva, a tedy si ani nemohou včas uvědomit, jak mají jednat. Ani je nenapadne, že by v určité fázi měli vyhledat příslušného odborníka a konzultovat další postup, aby sami sobě nezpůsobili nečekané, a především nevratné škody. Mimo jiné může nastat situace, kdy konkurence předzveřejnění zjistí, zajistí si o tom důkazní prostředky a následně v situaci pro sebe strategicky nejvýhodnější s použitím důkazů dosáhne výmazu patentu z titulu novosti vynálezu v době přihlášení.

Dokonce může nastat taková situace, že je vynálezci jeho vynález při nekvalifikovaném postupu kvalifikovaně uloupen a on se nakonec sám soudní cestou musí pracně a nákladně domáhat toho, aby předmět vlastního vynálezu mohl vůbec bez sankcí sám využívat.

Novost znamená, že vynález je nový, není-li součástí stavu techniky. Zde je důležité poznamenat, že při hodnocení novosti se paten-

tový nárok hodnotí jako celek. Není přípustné prokazovat novost dokazováním novosti jednotlivých znaků či jejich skupin. Rovněž není možné pro dokazování novosti kombinovat více pramenů.

Právo na patent má zásadně původce vynálezu, tedy osoba, která vynález vytvořila vlastní tvůrčí prací. Při aktivní tvůrčí spolupráci více osob na vytvoření vynálezu jde o spolupůvodce. Ti potom mají právo na patent v takovém rozsahu, v jakém se podíleli na vytvoření vynálezu.

Původce (původci) vynálezu, na který byl posléze udělen patent, se svého původcovství nemohou vzdát. Proto bez ohledu na to, kdo je majitelem patentu, je vždy po celém světě uváděno jméno původce (jména původců), jejich bydliště a stát. Tento údaj patří do bibliografických dat patentových dokumentů a je uveden pod číselným kódem (72).

Podnikový vynález je takový vynález, který byl učiněn při plnění úkolu v pracovním poměru, popř. jiném obdobném pracovní-právním vztahu. Původce, který vytvořil vynález v pracovním poměru, je povinen neprodleně v okamžiku, kdy jeho práce dospěla této úrovni, písemně zaměstnavatele vyrozumět a doložit potřebné podklady, aby bylo možné předpokládaný předmět vynálezu posoudit. Převzetí a datum převzetí těchto podkladů zaměstnavatelem je třeba si nechat průkazně potvrdit. Zaměstnavatel i zaměstnanec jsou vázáni povinností o vynálezu zachovávat mlčenlivost logicky je třeba, aby veškeré podklady a materiály s vynálezem spojené byly přístupné třetím osobám. Od data převzetí zaměstnavatelem běží tříměsíční lhůta, kterou má zaměstnavatel na analýzu a rozhodnutí, zda proti původci – vynálezci – uplatní právo na patent.

S uplatněním práva na patent zaměstnavatelem souvisí právo zaměstnance, aby byl za jím vytvořený vynález přiměřeně odměněn. Pro vyšší odměny je rozhodné, jakého technického a hospodářského přínosu je využitím vynálezu možné dosáhnout. Jde o potenciální možnost, není rozhodné, zda zaměstnavatel onen potenciál skutečně plně využil, zda využil pouze dílčí variantu řešení nebo zda vynález pouze přihlásil k ochraně (patent se stal jeho firemním nehmotným statkem) a nebo zda ho vůbec nevyužil nebo když vynález ani k ochraně nepřihlásil a pouze jej utajil, popř. z určitých strategických důvodů ho dokonce sám kvalifikovaně zveřejnil. Zaměstnanec má dokonce právo na odměnu, když zaměstnavatel právo na patent uplatnil, a v následném přihlašovacím procesu vynález neobstál a patent udělen nebyl (možnosti jeho dalšího postupu budou probrány dále). Výše odměny rovněž zohledňuje, jakým materiálním podílem na vytvoření vynálezu participoval

zaměstnavatel a jaké pracovní zařazení v podniku sám zaměstnanec má.

Klíčové je to, že zaměstnavatel tím, že právo na patent zákonným způsobem uplatnil, znemožnil původci vynálezu, aby předmět vynálezu mohl sám jakkoliv využít, mohl s ním sám volně nakládat a těžit z něj vlastní prospěch.

Přiměřená odměna za zaměstnanecký vynález je velmi ožehavá a komplikovaná záležitost, která je nahlížena oběma zúčastněnými stranami z protichůdných hledisek. Často se lze setkat s nekvalifikovaností a krátkozrakostí, což je ke škodě vnitropodnikového tvůrčího klimatu a mnohdy i předmětem těžkých sporů, soudních sporů a odchodů kreativních zaměstnanců z podniku. Stejně tak je tomu s právem na dodatečné vypořádání, ke kterému podle zákona má dojít v situaci, kdy odměna původně vyplacená zaměstnanci za vynález se během jeho dalšího úspěšného využití (rozšíření výroby, prodej licence, prodej patentu apod.) dostane do zjevného nepo-

měru. V praxi se velmi osvědčuje, když má podnik pro takovéto řízení vypracován vlastní regulativ, který stanovuje průhlednou metodu výpočtu odměn. Takový regulativ působí i motivačně, podmínkou však je, že je dost kvalifikovaně a moudře postaven a bez jakéhokoliv kličkování vedením firmy dodržován.

Zaměstnavatel právo na patent ovšem také uplatnit nemusí, buď nechtěně promeškáním tříměsíční lhůty, která je neprodloužitelná, nebo z jiných důvodů. V tom případě přechází ze zákona právo na patent zpět na zaměstnance, který s ním může volně nakládat podle vlastního uvážení. Je však nutné dbát na to, aby při tomto počínání nevyzradil zaměstnavatelem utajované skutečnosti, např. jeho know-how. Není to tedy záležitost z pohledu průmyslového práva zcela jednoduchá a zaměstnanec by nakonec mohl být odsouzen k vysoké náhradě zaměstnavateli za způsobené škody. Zde opět vystupuje do popředí význam interní úrovně zabezpečení práv v podniku jeho zaměstnaneckými smlouvami atd.

Další případ zaměstnaneckého vynálezu může být ten, že „chytrý“ zaměstnanec-vynálezce vynález, který v rámci plnění pracovního úkolu vytvořil, svému zaměstnavateli neoznámí a přihlášku vynálezu si podá sám. To nemusí být v rozporu s právem v tom případě, kdy v jeho prospěch svědčí odpovídající smlouva se zaměstnavatelem. V opačném případě by se naopak dostal do konfliktu s právem a riskoval by i právní postih.

V některých případech je vztah zaměstnavatele a zaměstnance-vynálezce řešen zvláštní smlouvou, kdy patentem chráněný vynález je např. nehmotným majetkem zaměstnavatele, který na sebe bere i závazek platit udržovací poplatky a patent využívá v oboru své činnosti. Zaměstnanec v rámci podmíněk uzavřené smlouvy potom volně nakládá s chráněným vynálezem v oboru jiném, který nekonkuruje jeho zaměstnavateli.

(pokračování)

Strojírenský svět se potkává v Brně.

Autodesk vás zve na MSV Brno 2011.
Hala P, stánek 012.

www.autodeskclub.cz/msv2011

Autodesk

www.automa.cz

**nové webové stránky
s vylepšeným vyhledávačem
a možností stahovat články v PDF**

AUTOMA
Časopis o elektrotechnice a nástrojích. Online odborná literatura.

vyhledávání

Automa

Starostkovi učení společnosti České republiky a občany financování výzkumu v ČR na příští léta připadá na výročním zasedání dne 19. května 2009

Roboty, manipulátory, výhledové linky
Průmyslové roboty – stále se rozvíjejí oblast automatizace výroby a budování nových robotů. Robotické systémy Robot firmy OTC Schwabach. Komplexní řešení pro výrobu a řízení. Blízký robot ve staré FCC Public na veletrhu Ampere 2009

Systémy strojového vidění
Výhledy trhu strojového vidění v globalizovaném světě. Přehled trhu, strategické směry. Digitální kamery. Digitální kamery. Digitální kamery.